

ΟΙ ΟΡΘΟΔΟΞΕΣ ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

«Οικουμένη».
Η λέξη αυτή παράγεται από το ουσιαστικό «οίκος» και το ρήμα «μένω». Σημαίνει ολόκληρη την κατοικημένη γη. Όταν χρησιμοποιείται μέσα στα πλαίσια της διαχριστιανικής προσέγγισης και συνεργασίας δηλώνει το σύνολο των Χριστιανών που βρίσκονται σε ολόκληρη τη γη, σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η γένεση της ιδέας ενός Συμβουλίου Εκκλησιών

Η ιδέα της σύστασης ενός Συμβουλίου Εκκλησιών μέσα από το οποίο οι ανά τον κόσμο χριστιανικές Εκκλησίες θα πετύχαιναν μια πιο συντονισμένη μεταξύ τους συνεργασία, όπως πολύ σωστά επισήμανε εδώ και αρκετό καιρό ο ιστορικός της γένεσης του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών και πρώτος Γενικός του Γραμματέας, Vissert Hooft, πρόβαλε στον ορίζοντα ακόμα και πριν από το 1920.¹ Ασφαλώς ο Vissert Hooft προβαίνοντας σ' αυτή την επισήμανση είχε κατά νουν τις σκέψεις και τις εισηγήσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου που είχαν ήδη αρχίσει να διατυπώνονται από το 1919, καθώς και την ιστορική Εγκύκλιο του 1920 που απέστειλε το Οικουμενικό Πατριαρχείο στις άλλες χριστιανικές ομολογίες, με την οποία τις προέτρεπε να δημιουργήσουν όλες από κοινού μια «**Κοινωνία Εκκλησιών**».² Συνεπώς η επισήμανση αυτή δεν ήταν τίποτε άλλο παρά αναγνώριση των ιστορικά αποδεδειγμένων και αδιαμφισβητήτων Ορθόδοξων απαρχών του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών και παραδοχή της ύψιστης συμβολής της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη σύσταση του διεκκλησιαστικού αυτού

οργανισμού. Η πιο πάνω επισήμανση ενέχει μεγάλη σπουδαιότητα όχι μόνο για τον χριστιανισμό στο σύνολο του, αλλά και για την Ορθόδοξη Εκκλησία ιδιαίτερα, στην οποία υπάρχει ακόμα η εσφαλμένη και ιστορικά αβάσιμη αντίληψη ότι το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών αποτελεί γέννημα του Προτεσταντικού κόσμου! Η πραγματικότητα όμως είναι άλλη και φαίνεται μέσα από τα γραπτά κείμενα που παράγει η Ορθόδοξη Εκκλησία μέσα από την πορεία της στο χρόνο.

Η ιδέα της σύστασης ενός διεκκλησιαστικού οργανισμού γεννήθηκε αρχικά στην Κωνσταντινούπολη και εκεί ανάγει τις αρχές της. Κατά την διάρκεια της συνεδρίας της Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, στις 10 Ιανουαρίου 1919, ο μητροπολίτης Προύσης Δωρόθεος, που τότε ήταν τοπιοτηρητής του οικουμενικού θρόνου, εισηγήθηκε ενώπιον της Συνόδου να προβεί η Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως στη μελέτη του ζητήματος της προσέγγισης και ενώσεως των Εκκλησιών και να εισηγηθεί την σύσταση μιας «Κοινωνίας Εκκλησιών». Η εισήγηση του μητροπολίτη Δωρόθεου ενώπιον της Συνόδου που απαντά στους Κώδικες των Πρακτικών της Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου και την οποία δημοσιεύει ο πατήρ Γεώργιος Τσέτσος στη διδακτορική διατριβή του έχει ως εξής:

1. Βλ. Vissert Hooft, The genesis of the World Council of Churches, στο R. Rouse-S.C. Neill, A History of the Ecumenical Movement, 1517-1948, 4th edition, WCC, Geneva, 1993, σελ. 697.

2. Βλ. το κείμενο της Εγκυκλίου στα εξής έργα: Γεωργίου Τσέτσος, Η συμβολή του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην ίδρυση του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, Κατερίνη, 1988, σελ. 251-255, Βασίλειου Σταυρίδη, Ιστορία της Οικουμενικής Κίνησης, εκδ. β', Θεσσαλονίκη, 1984, σελ. 332-336, Αντωνίου Παπαδόπουλου, Κείμενα διαρθόδοξων και διαχριστιανικών σχέσεων, Θεσσαλονίκη, 1991, σελ. 93-97. Σε Αγγλικά μετάφραση: Constantin Patolos, The Orthodox Church in the Ecumenical Movement, Geneva, WCC, 1978, σελ. 40-43, Michael Kinnamon-Brian E. Cope, The Ecumenical Movement, An Anthology of key texts and voices, Geneva, WCC, 2002, σελ. 11-14.

Το Οικουμενικό Ινστιτούτο του Bossey στη Γενεύη. Ιδρύθηκε το 1946 με πρωτοβουλία του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών στο οποίο και ανήκει. Και αυτό το ίδρυση σχετίζεται με τις εισηγήσεις της Εγκυκλίου του 1920.

«Νομίζω ότι είναι καιρός πλέον όπως ή 'Ορθόδοξος Έκκλησία σκεφθῆ σοβαρώς και περί τοῦ ζητήματος τῆς ἐνώσεως τῶν ἐπὶ μέρους Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἰδίως μετὰ τῶν Ἀγγλικανικῶν, τῶν Παλαιοκαθολικῶν καὶ τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας. Ὅπως δὲ τὸ βαρυσήμαντον ἄγγελμα τῆς ἐνώσεως τῶν ἐπὶ μέρους ἔθνῶν, πρὸς σχηματισμὸν μιᾶς κοινῆς ἐθνῶν προήλθεν ἐκ τῆς ἐν τῇ Δύσει μεγάλης Δημοκρατίας τῆς Ἀμερικῆς, τοιοῦτοτρόπως **τὸ ἐπίσης βαρυσήμαντον ἄγγελμα καὶ πρόσταγμα πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος περὶ προσεγγίσεως καὶ δὴ ἐνώσεως τῶν διαφόρων Χριστιανικῶν ὁμολογιῶν πρὸς σχηματισμὸν Κοινωνίας Ἐκκλησιῶν, πρέπει νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.** Ἡ ἡμετέρα λοιπὸν Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν ταύτην καὶ μετὰ μελέτην βαθεῖαν τοῦ πράγματος νὰ δώσῃ τὸ σύνθημα τῆς ἐν χριστιανικῇ ἀγάπῃ ἐνώσεως πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν».³

Ἡ παραπάνω εἰσήγηση τοῦ τοποτηρητῆ αφοῦ ἐγένε ἀντικείμενο σοβαρότατης συζήτησης στὴ Σύνοδο, ἐγένε ἀποδεχτὴ καὶ κατόπιν καταρτίστηκε ἐιδικὴ ἐπιτροπὴ γιὰ περαιτέρω ἀνάλυση καὶ μελέτη τῆς.⁴ Ἀποτέλεσμα τῶν διεργασιῶν αὐτῶν ὑπῆρξε ἡ περίφημη Εγκύκλιος τοῦ 1920 με τὴν ὁποία **προτεινόταν ἐπίσημα στὸν ἀνὰ τὴν οἰκουμένη χριστιανισμό ἡ σύσταση ἐνὸς διεκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ ποῦ ἡ Εγκύκλιος ἀποκαλοῦσε «Κοινωνία Ἐκκλησιῶν».** Ἡ Εγκύκλιος πρότεινε κάποιους τρόπους συνεργασίας τῶν διαφόρων ἀνὰ τὸν κόσμον Ἐκκλησιῶν, ὅπως ἡ ἀναλλαγὴ ἀδελφικῶν γραμμάτων μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ τὶς μεγάλες ἐκκλησιαστικὲς εορτές, ἡ στενὴ ἐπαφὴ τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον ἀντιπροσώπων τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ ἐπικοινωνία τῶν διαφόρων Θεολογικῶν Σχολῶν καὶ ἡ ἀναλλαγὴ τῶν θεολογικῶν περιοδικῶν καὶ συγγραμμάτων τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ ἀποστολὴ νέων

γὰ σπουδὲς σὲ Θεολογικὲς Σχολὰς ἄλλων Ἐκκλησιῶν, **ἡ σύγκλησις διαχριστιανικῶν συνεδριῶν στὰ ὁποῖα οἱ Ἐκκλησίες θὰ συζητοῦν ἀπὸ κοινὸ ἡ ζητήματα κοινῶν ἐνδιαφέροντος καὶ γενικότερα διάφορα θέματα ποῦ τὶς ἀπασχολοῦν,** ὁ ἀμοιβαῖος σεβασμὸς τῶν κρατούντων πθῶν καὶ ἐθίμων καθε Ἐκκλησίας, ὁ διακανονισμὸς τῶν μικτῶν γάμων ἀπὸ τὶς Ἐκκλησίες, ἡ ἀμοιβαία ὑποστήριξη τῶν Ἐκκλησιῶν στὰ ἔργα θρησκευτικῆς ἐπιρρώσεως καὶ φιλανθρωπίας κ.ἀ.

Ἡ πορεία τῆς ιδέας

Ἡ Εγκύκλιος εἶχε ἀποσταλεῖ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1920 ὄχι μόνον πρὸς τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ἀλλὰ καὶ στὶς ἄλλες χριστιανικὲς ὁμολογίες. Συγκεκριμένα εἶχε ἀποσταλεῖ **«Πρὸς τὰς ἀνατὰχου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ».** Αὐτὴ ἡ λεπτομέρεια εἶχε ἰδιαίτερη σημασία, διότι πρῶτον δείχνει πὸς πρόκειται γιὰ σαφὲς οἰκουμενικὸ κείμενο, δηλαδὴ κείμενο ποῦ ἀπευθύνεται σὲ ὁλόκληρο τὸ Χριστιανισμὸ καὶ ἀναφέρεται σὲ ζήτημα ποῦ τὸν ἀφορᾷ ὡς σύνολο, καὶ δεῦτερον, στὴν Εγκύκλιο οἱ ἄλλες χριστιανικὲς ὁμολογίες ἀποκαλοῦνται **«Ἐκκλησίες».** Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὡς πρωτόθρονη Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει στὸ σημεῖο αὐτὸ τὶς ἄλλες χριστιανικὲς ὁμολογίες ὄχι ἀπλᾶ ὡς **«Ὁμολογίες»** ἀλλὰ ὡς **«Ἐκκλησίες»**, ἓνα θεολογικὸ ὄρο ποῦ δὲν χρησιμοποιοῦνταν ἀπὸ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες γιὰ νὰ χαρακτηρίσει Ἐκκλησίες ἄλλου δόγματος. Ἡ Εγκύκλιος τοῦ 1920 δὲν ἀποτελοῦσε εἰσήγηση γιὰ μιὰ ἐκκοσμοκευμένη συνεργασία μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν ἀλλὰ σοβαροτάτη θεολογικὴ εἰσήγηση γιὰ τοποθέτηση τῶν διαχριστιανικῶν σχέσεων πάνω σὲ χριστιανικὸ πνεῦμα ἀγάπης. Τὸ ὅτι ἡ Εγκύκλιος εἶχε σοβαρότατη θεολογικὴ προοπτικὴ καὶ βάση δὲ φαίνεται μόνον ἀπὸ τὰ καινοδιαθηκικά χωρία ποῦ ἀπαντοῦν σ' αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός πὸς στὸ πάνω ἀριστερὸ τῆς μέρους ἀναγραφόμεναι χαρακτηριστικὰ τὸ χωρίο **«ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς» (Α΄ Πέτρου, 1, 22),** ποῦ μπορεῖ βασίμα νὰ θεωρηθεῖ ὡς γενικὸς τίτλος στὸ περιεχόμενο ὁλόκληρης τῆς Εγκυκλίου. Αὐτὸ ἴσαν τὸ θεολογικὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἐβλεπε καὶ οραματιζόταν τὴν πορεία τῶν

3. Βλ. Γεωργίου Τσέτσιπ, ὀ.π. σελ. 73. Τὸ κείμενο με τὴν εἰσήγηση τοῦ Μητροπολίτη Δαυρθέου παρατίθεται ἐδῶ αὐτοῖσα, ὅπως καταγράφηκε ἀρχικὰ στὸς Κώδικες τοῦ Πατριαρχείου καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὸ δημοσίευσε ὁ Γ. Τσέτσιπ.

4. Λεπτομέρεια γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ βλ. Γεωργίου Τσέτσιπ, ὀ.π. σελ. 76-80.

διεκκλησιαστικών σχέσεων, και ουσιαστικά την πορεία του χριστιανισμού, που δεν θα μπορούσε να ήταν άλλη από πορεία ενότητας. Ως εκ τούτου δεν θα ήταν καθόλου ακραίο αν υποστηριζόταν πως η Εγκύκλιος αποτελεί σταθμό στην πορεία του χριστιανισμού, εφόσον συνιστά θαραλλέα πρόσκληση για εγκατάλειψη αρνητικών πρακτικών του παρελθόντος και για κοινή πορεία των απανταχού χριστιανικών Εκκλησιών, βασισμένη σε εντελώς νέο πνεύμα.

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο όταν προέβαινε στην εισήγησή του αυτή ήταν βέβαιο για την σπουδαιότητά της, και έβλεπε ξεκάθαρα πως οι διαχριστιανικές σχέσεις έπρεπε από την αρχή να πάρουν μια θεσμικότητα βάση έτσι ώστε να μπορούν να έχουν αποτελεσματικότητα και να φέρουν τους αναμενόμενους καρπούς προς όφελος όλων των Εκκλησιών. Τούτο καταφαίνεται από ιστορικά γεγονότα που συνδέονται άμεσα με την Οικουμενική Κίνηση. Συγκεκριμένα κατά τη διάρκεια του προκαταρκτικού συνεδρίου «Πίστη και Τάξη», που συνήλθε στη Γενεύη τον Αύγουστο του 1920 και το οποίο σηματοδοτεί την έναρξη της Οικουμενικής Κίνησης, οι Ορθόδοξες Εκκλησίες διά των αντιπροσώπων τους επανέλαβαν την εισήγησή τους για σύσταση «Κοινωνίας Εκκλησιών» παρουσιάζοντας ενώπιον του Συνεδρίου όχι μόνο τους σκοπούς της αλλά και τη δομή μέσα στην οποία θα λειτουργούσε. Μάλιστα επέμειναν πως στη δομή της «Κοινωνίας των Εκκλησιών» έπρεπε να υπάρχει μια **Μόνιμη** Κεντρική Επιτροπή.⁵ Εφτά χρόνια μετά τις παραπάνω ορθόδοξες εισηγήσεις, οι οποίες έγιναν σε παγκόσμιο επίπεδο, η εισήγησή για σύσταση μιας «Κοινωνίας Εκκλησιών» επανήλθε ξανά στο προσκήνιο των διεκκλησιαστικών σχέσεων. Τούτο έγινε κατά τη διάρκεια του πρώτου παγκοσμίου Συνεδρίου «Πίστη και Τάξη» που συνήλθε στη Λοζάνη (1927), στο οποίο αντιπροσωπεύονταν επίσημα και οι Ορθόδοξες Εκκλησίες.⁶ Μία από τις

εκθέσεις του συνεδρίου, και συγκεκριμένα εκείνη που έφερε τον τίτλο «Η ενότητα του χριστιανισμού και η μέχρι τώρα σχέση των υφιστάμενων Εκκλησιών», **έκανε σαφή αναφορά στην εισήγηση του Οικουμενικού Πατριαρχείου για σύσταση μιας Κοινωνίας**

Εκκλησιών και καλούσε τις επί μέρους Εκκλησίες να μελετήσουν σοβαρά αυτό το ενδεχόμενο.⁷ Με άλλα λόγια το συνέδριο της Λοζάνης αναγνώριζε επίσημα τις εισηγήσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας και δεχόταν πως αυτές έδειχναν τον δρόμο που έπρεπε να βαδίσουν οι διαχριστιανικές σχέσεις. Είναι δε αλήθεια πως το γεγονός αυτό χαροποίησε ιδιαίτερα τους Ορθόδοξους αντιπροσώπους οι οποίοι επέμειναν, ήδη αρκετά χρόνια πριν, πως έπρεπε οι ανά τον κόσμο Εκκλησίες να ιδρύσουν από κοινού ένα διεκκλησιαστικό οργανισμό, άποψη που είχαν και κατά τη διάρκεια του συνεδρίου της Λοζάνης. Εκεί ο ορθόδοξος καθηγητής Δημήτριος Μπαλάνος σε ομιλία του, που με αυτήν διερχόταν τις θέσεις των Ορθόδοξων, τόνισε πως θα ήταν ευχής έργο, εάν κατά το υπόδειγμα της τότε ιδρυθείσας Κοινωνίας των Εθνών δημιουργείτο και ένας «**εκκλησιαστικός οργανισμός**» με σκοπό την διευκόλυνση της συνεργασίας των Εκκλησιών «**υπέρ επιτυχίας σκοπών κοινωνικών και ηθικών**».⁸

Η υλοποίηση της ιδέας

Η ιδέα της σύστασης ενός διεκκλησιαστικού οργανισμού άρχισε να ωριμάζει λίγα χρόνια αργότερα. Έτσι τα δύο οικουμενικά Συνέδρια που είχαν συγκληθεί το 1937 (Οξφόρδη και Εδιμβούργο) αποδέχτηκαν την ιδέα αυτή και από τότε άρχισε να υλοποιείται το όλο

Ψηφιδωτό της Βαπτίσεως του Χριστού. Αποτελεί δώρο του Οικουμενικού Πατριαρχείου προς το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Βρίσκεται στο αριστερό μέρος του κεντρικού κάριου του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών.

5. Βλ. την συγκεκριμένη εισήγηση των Ορθόδοξων στο Χρισστόμιο Παπαδόπουλου, Έκθεση της Προπαρασκευαστικής Συνδιασκεύης του Παγκριστιανικού Συνεδρίου της συγκροτηθείσας εν Γενεύη, Απόστολος Βαρνάβος, τεύχ. 70, 1921 σελ. 376-377. Η Έκθεση αυτή του Χρισστόμιο Παπαδόπουλου, μετέπειτα Αρχιεπισκόπου Αθηνών, είχε σταλεί από τον ίδιο στην Εκκλησία της Κύπρου, διότι αυτός την αντιπροσώπευε στο συγκεκριμένο οικουμενικό Συνέδριο. Βλ. το πλήρες κείμενο της Έκθεσης, Απόστολος Βαρνάβος, τεύχ. 68, 1921, σελ. 342-348, τεύχ. 70, 1921, σελ. 376-379, τεύχ. 71, 1921, σελ. 9-13, τεύχ. 72, 1921, σελ. 26-32, τεύχ. 73, 1921, σελ. 36-40.

6. Πρόκειται για τις Εισκλησίες Κωνσταντινουπόλεως, Αλεξανδρείας, Ιερουσαλήμ, Σερβίας, Ρουμανίας, Ελλάδος, Πολωνίας, Γεωργίας, Βουλγαρίας, καθώς και τη Ρωσική της Διασποράς. Βλ. Βασιλείου Σταυρίδη, ό.π. σελ. 95εξ. Την Εισκλησία της Κύπρου στο συνέδριο της Λοζάνης αντιπροσώπευε ο Μητροπολίτης Νασιπιακός Αμβρόσιος. Βλ. Βασιλείου Σταυρίδη, ό.π. σελ. 96.

7. Βλ. την σχετική Έκθεση, στο Γερμανού Θυαερίων, Παγκόσμιο Συνέδριο περί Πίστεως και Διοικήσεως, Ορθοδοξία 3 (1928) σελ. 131.

8. Βλ. Έκθεση Πατριαρχικής Αντιπροσωπείας, Ορθοδοξία 2 (1927) σελ. 315.

σχέδιο.⁹ Επίσημα η διαδικασία σύστασης του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών άρχισε το 1938 και τελικά λόγω των ιστορικών συνθηκών και των γεγονότων που ακολούθησαν το Συμβούλιο ιδρύθηκε το 1948 στο Άμστερνταμ της Ολλανδίας, όπου έγινε και η πρώτη Γενική του Συνέλευση.

Διαπιστώνουμε λοιπόν πως η **ιδέα της σύστασης ενός διεκκλησιαστικού οργανισμού ξηπήδησε αρχικά από το Φανάρι**, είχε δηλαδή ορθόδοξες ρίζες, και παρόλο που δεν υλοποιήθηκε την περίοδο ειςτήγησής της εντούτοις συνέβαλε αποφασιστικά όχι μόνο στην γένεση και διάδοση της οικουμενικής ιδέας, αλλά και στην κατοπινή πορεία των διεκκλησιαστικών σχέσεων και στη σύσταση του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών. Και είναι γεγονός πως πολλές εισηγήσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου που διατυπώθηκαν στην ιστορική Εγκύκλιο του 1920 ήρθαν στο προσκήνιο την περίοδο έναρξης της διαδικασίας σύστασης του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών και πάρα πολλές από αυτές υλοποιήθηκαν.¹⁰ **Το δε Παγκόσμιο**

Συμβούλιο που ιδρύθηκε το 1948 δεν διέφερε ουσιαστικά από ό,τι πρότεινε αρκετά χρόνια πριν η Εγκύκλιος του 1920. Η μόνη ουσιαστική διαφορά είναι πως το Παγκόσμιο Συμβούλιο ως ένα από τους σκοπούς του όρισε και τη συνέχιση του έργου της κίνησης «Πίστη και Τάξη», που ήταν επιφορτισμένη με το θεολογικό διάλογο των Εκκλησιών, ενώ το Οικουμενικό Πατριαρχείο καθώς και οι άλλες Ορθόδοξες Εκκλησίες ευνοούσαν και ενδιαφέρονταν περισσότερο για τον τομέα της πρακτικής και κοινωνικής συνεργασίας των Εκκλησιών, όπως προνοούσε και η Εγκύκλιος του 1920 με την οποία προτεινόταν σε παγκόσμιο επίπεδο η σύσταση μιας «Κοινωνίας Εκκλησιών».¹¹ Παραταύτα όμως το γεγονός αυτό δεν αναίρει τις ορθόδοξες καταβολές του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, καταβολές που βρίσκονται διάσπαρτες σε πολλά κείμενα της Οικουμενικής Κίνησης. Κείμενα που μένουν στο χρόνο και ως αδιάφυστες μαρτυρίες δηλώνουν αλίθιες του παρελθόντος. «Scripta manent... και ομιλούν αφ' εαυτών» καθώς λέει ο μητροπολίτης Μύρων Χρυσόστομος.¹² **Μένουν λοιπόν τα γραπτά. Μένουν και μιλούν από μόνα τους!**

9. Λεπτομέρειες για τα δύο Συνέδρια του 1937 βλέπε στα εξής έργα: Οικουμενικού Πατριαρχείου, Το εν Οξφόρδη Συνέδριον, Ορθοδοξία 12 (1937) σελ. 319-321, Αμίκια Αλιβιζάτου, Στοκχόλμ-Οξφόρδη, Εκκλησία 15 (1937) σελ. 348-351, Γερμανού Θυατέρων, Τα δύο Πατριστασιακά Συνέδρια του παρόντος έτους, Ορθοδοξία 12 (1937) σελ. 47-50, 82-86, Μπρασιλιάνη Παναγιώτη, Περί τα Συνέδρια Οξφόρδης και Εδιμβούργου, Εκκλησία 16 (1938) σελ. 75-77, 83-86, Οικουμενικού Πατριαρχείου, Το εν Εδιμβούργω Συνέδριον, Ορθοδοξία 12 (1937) σελ. 374-377, Hodgson Leonard, The second World Conference on Faith and Order held at Edinburgh, August 3-18, 1937, London, 1938, και η Έκθεση του Συνεδρίου της Οξφόρδης, The Churches survey their task, The report of the conference at Oxford, July 1937, on Church, Community and State, London, 1937.

10. Γεγονός που παραδεχόταν και ο Vissert Hooft. Βλ. Vissert Hooft, Report of the General Secretary, στο World Council of Churches Central Committee, τόμος 1959-1961, σελ. 96 (Πρακτικά Κεντρικής Επιτροπής του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών). Είναι πολύ χαρακτηριστικό το γεγονός πως στο Καταστατικό του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, που εκπονήθηκε στο Συνέδριο της Ουτρέχτης το 1938 και το οποίο είχε σταλεί σε όλες τις Εκκλησίες που συμμετείχαν στην Οικουμενική Κίνηση, αναγράφεται πως η Ελληνική μετάφραση του ονόματος «WORLD COUNCIL OF CHURCHES» ήταν «**ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ**», όρος παρμένος από την Εγκύκλιο του 1920. Με άλλα λόγια εδώ πρόκειται για σαφή αναγνώριση πως το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών αποτελούσε υλοποίηση της εισήγησης του Οικουμενικού Πατριαρχείου για σύσταση μιας «Κοινωνίας Εκκλησιών». Βλ. Καταστατικό Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, Αρχείο Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, Γενεύη, φάκελος 301.004, The World Council of Churches in process of formation. Εξάλλου το ότι οι εισηγήσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου για σύσταση της «Κοινωνίας των Εκκλησιών» λήφθηκαν σοβαρά υπόψη, αναγνωρίστηκαν ως οι πρώτες που έγιναν σε παγκόσμιο επίπεδο και συνέβαλαν αποφασιστικά στην ίδρυση και διαμόρφωση του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, καταφαίνεται και από το γεγονός πως

οι περισσότεροι φάκελοι στο Αρχείο του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών που περιέχουν αρχαικό υλικό της περιόδου 1938-1948 έχουν ως πρώτα έγγραφα την εισήγηση του μητροπολίτη Δωρόθεου ενόμιου της Ιερής Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, που έγινε τον Ιανουάριο του 1919 καθώς και την Εγκύκλιο του 1920, τόσο στα Ελληνικά όσο και στα Αγγλικά. Βλ. χαρακτηριστικά, τετρασέλιδο έγγραφο στα Ελληνικά που περιέχει αυτοόσια την εισήγηση του μητροπολίτη Δωρόθεου και τις συζητήσεις που έγιναν στη Σύνοδο του Πατριαρχείου που αφορούσαν την πρόταση για σύσταση «Κοινωνίας Εκκλησιών», Αρχείο Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, Γενεύη, φάκελος 301.001, The World Council of Churches in process of formation.

11. Σχετικά με το θέμα αυτό βλ. Γεωργίου Τσίτση, ό.π. σελ. 176εξ.

12. Βλ. τον πρόλογο του Μητροπολίτη Μύρων Χρυσόστομου στο έργο του Γεωργίου Τσίτση, Οικουμενικός Θρόνος και Οικουμενία, Επίσημο Πατριαρχικό Κείμενο, Κατερίνη, 1989, σελ. 11-21.